

Tjällmora-Forsvik

Lite historia före år 1936

Lennart Rapp 2011-06-20 (sida 1 och 2 rev. 2012-01-30)

Forsviks Herrgård med omgivning

Hårswiken, dvs Forsvik, omnämns första gången 1763 i samband med att Abraham Grönberg gifter sig med Christina Charlotta Gagge.

Abraham Grönberg, född 1727 och död 1808, ligger begravd på Ingarö kyrkogård. Han var "arrendator af Forsvik" och arrenderade stora fiskevatten kring sydvästra Ingarö. Han blev välbärgad och skänkte till Ingarö kyrka ett välbevarat exemplar av Karl XII:s bibel från 1703. Hans son Jonas, född 1767 och död 1857, och hans dotter Anna, född 1787, tog över arrendet fram till Annas död 1859.

Att Anna Grönbergs bouppteckning uppvisar en behållning på nära 16.000 riksdaler inklusive en mängd fina inventarier och att gården hade egen mangelbod vittnar om att man var av "fint folk", och som därför respektfullt tilltalades "Demoiselle" respektive "Herr".

Forsviks arrendatorer räknades uppenbarligen till socknens ståndspersoner, d.v.s. socialt likställda med adel och präster. I Ingarö kyrka var läktarens tredje bänkrad reserverad för "ståndspersoner från Bergvik, Forsvik och Bergudden", enl. beslut av kyrkstämman 1869.

Enligt Axel Quists bok om Värmdö skeppslag "uppfördes där under 1700-talet en byggnad som ännu (1937) kallas Gamla herrgården".

Huset är byggt i karolinerstil med brutna tak även på gavlarna, s.k. valmat mansardtak. På 1930-talet fanns ännu rester av en mindre parkanläggning på sjösidan i form av grusgångar som korsade och omgärdade gräsmattan, en "halv fransk trädgård", vilket framgår av Gunnar Leche's akvarell från 1932.

Forsviks Herrgård 1932

År 1861 tar Skräddarmästaren Adolf Fredrik Söderström över arrendet av Forsvik.
 År 1883 inflyttar lantbrukaren Gustaf Ludvig Svensson, född 1845.

Ludvigs far, Gustaf, var fogde (inspektor) på Brunn under 1800-talets senare hälft. (Ludvigs bror, Carl August, blev präst, vars son Hakon grundade ICA). På Brunn träffade "Ludde" bland annat pastor Flygare, som var präst på Ingarö år 1873-77. Han blev god vän med Calle Cederström flygbaronen som tillträdde arrendet på Brunn 1895 och han omnämns som "Den gamle trotjänaren i Cederströmska familjen" i en liten minnesskrift med anekdoter, "Cederströmiana", av prästen Axel Jonsson, som kom ut 1918.

Marika Stiernstedt, författare och gift med "Calle på Brunn", beskriver "gamla Ludvig Svensson" vid ett möte i mellandagarna år 1900 i samband med att Kolströms krog brann ner som "rödhårig som en räv men med bra nog grått i, osvikligt glad och en av de vänligaste människor jag träffat, därtill språksam". När Ludvig sedermera skulle begravas lär vagnen med likkistan från Mariefred oförklarligt ha åkt förbi avtagsvägen till kyrkan och tagit en sväng förbi Brunns gård för att "göra en sista visit i hemgården", innan den slutligen kom till Ingarö kyrka.

Ludvig var gift med Wilhelmina, "Mina", Lindblad vars far, hade Bergvikskvarn och således var ett gott parti. Den gamla fiskarstugan i backen nedanför Herrgården byggdes på med en övervåning i stående timmer. Matsalen försågs med en utsirad kakelugn, serveringslucka till köket mm. Troligen bidrog Minas far till bygget. (I "Steffanssons", som det kom att kallas, bodde Nisse Steffansson från 1932 till 1973 och senare hans dotter Ebba till 2005.)

"Steffanssons" 1933

Ludvigs döttrar, Gerda och Signe, förestod en flickgrupp, "S.K.O.J." (Vad bokstäverna stod för förblir en hemlighet!), för likasinnade, där Gerda var ordförande och i vilken Lisa och Nanny Lindblom från Västeräng, Elin och Sigrid Landström från Lillängsdal och Signe Eriksson, syster till Ivar Eriksson, från Finnsveden deltog. "S.K.O.J." var en avancerad form av syförening där man hade mycket skoj. Ringar togs fram med SKOJ ingraverat. Man företog resor tillsammans och ordnade hippor och bjöd in folk till träffarna. Det fördes livliga diskussioner och skrevs protokoll från "styrelsesammanträdena". En protokollbok finns bevarad och är en underhållande läsning. Man sydde kläder till fattiga nyfödda som barnmorskan fördelade efter behov. (Flickorna blev sedan stommen i den syförening som prästen Torsten Wanngård började med 1925 och som hade sin sista basar sommaren 2007.)

Signe E. Lisa Sigrid Gerda Nanny Signe S. Elin
"S.K.O.J." hos fotografen i Stockholm

År 1911 stod "Gerdas villa" klar vilket troligen var en 30-årspresent till Gerda från morföräldrarna. (Villan kallades under många år för "Doktorsvillan" beroende på att den under 1920- och 30-talet beboddes av Doktor Hjalmar Eneström.)

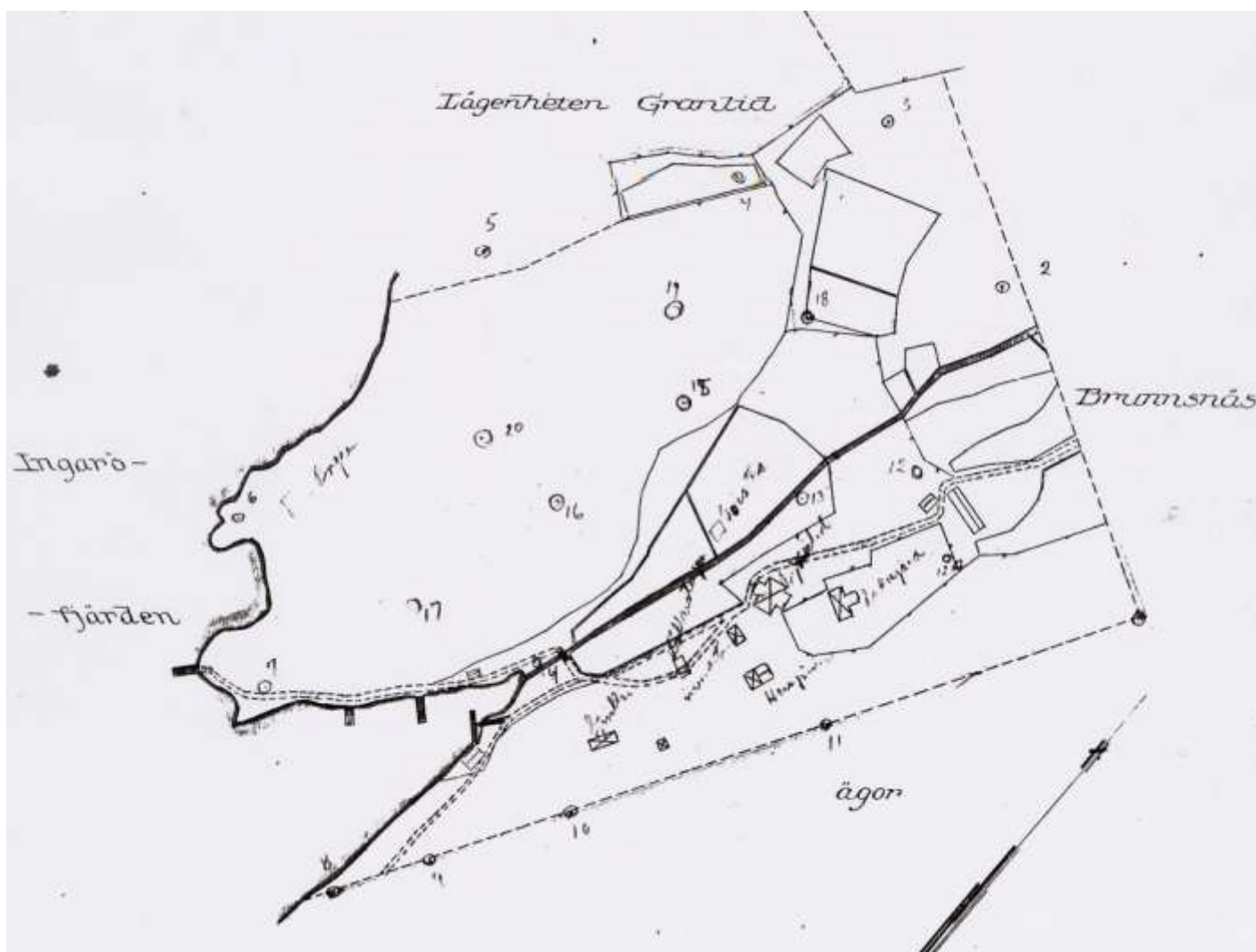
"Doktorsvillan" 2006

År 1911 annonserade Ludvig i tidningen Saltsjöbaden om uthyrning av sommarlägenheter.

Annons år 1911 i tidningen Saltsjöbaden

Kartan nedan visar aktuellt område och lägenheter.

Forsviksområdet enligt av en karta från 1904 över Forsvik N:o 1 (Blyertsanteckningarna gjorda senare)

Familjen Svensson bodde kvar till 1919. Lite tidigare, den 18 juni 1917 hade Forsvik N:o 1 sålts till Harry Ax:son Johnson, som flyttade in i stora villan på Tjällmora och som övertog uthyrningen.

Förutom Hjalmar Eneström som hyrde doktorsvillan fram till 1936 då området styckades av AB Tomtcentralen, kan nämnas stadsarkitekt Gunnar Leche som bebodde Herrgården på somrarna år 1927-36.

Tjällmora

Tjällmora var ursprunglig namnet på det ställe som arkitekt Lars Israel Wahlman ritade 1902-1906 åt grosshandlare Karl Ludvig Lundberg, som då nyligen hade blivit verkställande direktör i NK.

*Lars Israel Wahlman. Första utkastet till Tjällmora.
Arkitektur och dekorativ konst 1904*

År 1917 köpte Harry Ax:son Johnson stället.

Harry, född 1881, var en av sönerna till skeppsredaren och generalkonsuln Axel Johnson, och var sekreterare i kungliga utrikesdepartementet och legationsråd.

Han fick två döttrar varav den ena, Madelaine född 1916 startade och drev ”Kennel Tjällmora” för irländsk terrier.

Han lät bygga ett högt spjälstaket, mot väster ända upp till och förbi Karlsdal, innanför vilket blodhundar (kopplade!) gick på vakt. (Rester av staketet finns kvar.)

I huset vid ångbåtsbryggan bodde trädgårdsmästaren som hade hand om växthusen belägna utefter stranden österut. (Rester finns kvar och är delvis införlivade med ett sommarhus.)

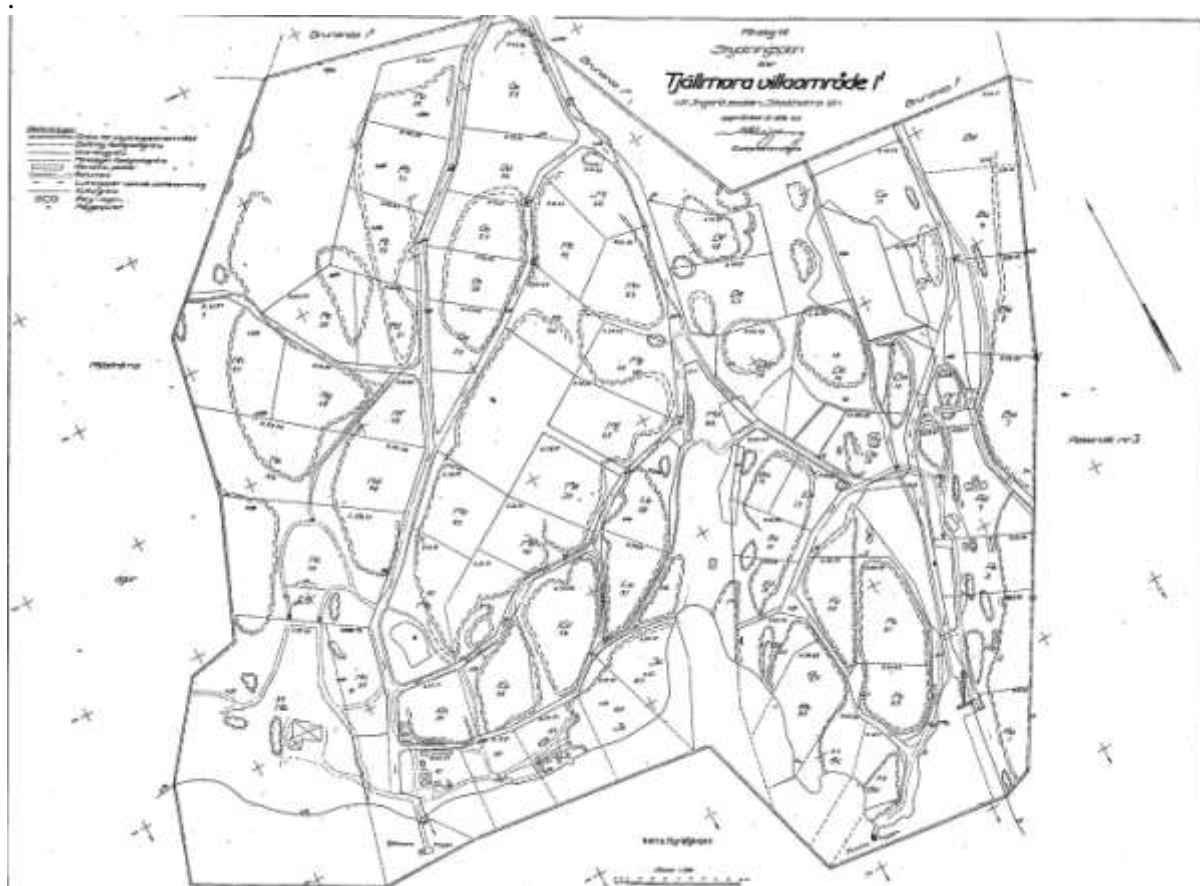
Vatten till växterna togs från dammen strax ovanför.

Harry, eller Axelsson-Johnson som han kallades, hade sin stora mahognybåt, Gersime, förtöjd från bryggan österut till en stenkista, som fortfarande kan skönjas under vattnet. Badhuset stod på den tiden ute på bryggan.

Kommunikationen med Forsvik skedde mest på sjön. På land fanns ”den övre vägen” som kom fram vid dammen och ”den nedre vägen” som gick via en lång träspång och kom fram nära trädgårdsmästarbostället.

Tjällmora och Forsvik blir sommarstugeområde

AB Tomtcentralen i Stockholm köpte och lät stycka Tjällmora och Forsvik enligt styckningskartan nedan.

Styckningsplan för Tjällmora-Forsvik 1936

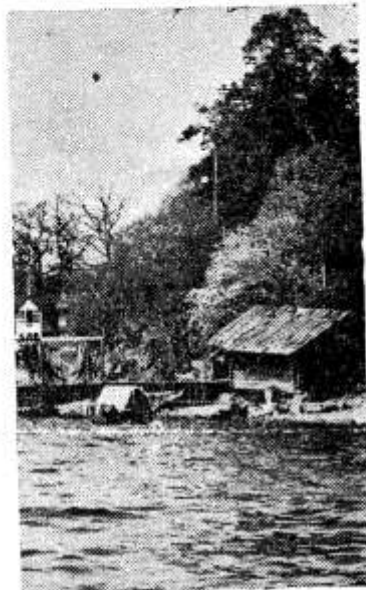
Den 25 september 1936 fanns att läsa både i Svenska Dagbladet och i Dagens Nyheter om ett sportstugeområde som nyligen öppnats. Dagen innan hade vägen till Kolström öppnats för biltrafik.

Änkesäte från 1700- talet blir modern sportstuga.

*Gammal Ingarö-idyll får ny
bilväg, elektricitetskabel
och sportstugor.*

Änkesätet Forsviks pittoreska brygga.

Just där Ingaröns västligaste näs börja vända sig åt Ängnöfjärden och få fri sikt ut åt Jungfrun ligger en gammal 1700-talsidyll, som i dessa dagar håller på att förvandlas till en modern 1900-talsidyll. Ranka furor och mjuka mossor klättra upp för branta berg, leende vikar för bad och båtar tränga sig djärvt in mellan branterna, och på en gammal ekbacke drömmar en pittoresk liten herrgård om unga, glada människor, som skola dra in i de adliga änkenädernas forna hem. Det är Tjällmora med Forsviks gamla änkesäte och legationsrådet Harry A:son Johnsons f. d. gård, som nu håller på att omvandlas till ett av skärgårdens vackraste sportstugeområden. A.-B. Tomtcentralen har nämligen inköpt den sällsynt idylliska strandremsan och de tre Forsviksholmarna utanför, och håller just nu på att sälja dess 70-tal tomter, av vilka ingen ligger längre från stranden än 250 meter.

En ny bilväg längs Kolströmmen har Ingarö fått i detta sammanhang, och denna väg fick just sitt invignings-
snöre avklippt på torsdagen, då bolaget höll pressvisning på stället — ett ställe som onekligen dög att visa. Terrängen är sällsynt omväxlande, man

kan få bo på höga berg eller i djupa dalar allt efter håg och fallenhet, 3 allmänna badvikar har man att välja och en djup och skyddad båthamn, där man utan vidare kan gå in till bryggan med sin skärgårdskryssare. Flera områden äro reserverade för allmänt bruk — bl. a. den högsta utsiktsplattan, och två av Forsviksholmarna äro tillgängliga för allt städad sportstugefolk de där ej medföra grammofoner. Tomterna som variera mellan 1/2 och 1 tunnland äro sinnrikt inkomponerade, så att man slipper hålla reda på sina grannars görande och låtande, och priserna variera mellan 1,700 och 3,000 kronor. Slutligen kan man få sin tomt upptagen av bergsknallar eller skogsängar, tallar och ekar, å la bästa målarmotiv och har man tur får man då och då besök av ståtliga ålgar — vad faunan i övrigt beträffar lovar bolaget åtminstone varje oktober och april att stå för björnarna. Tre nya brunnar och ett vattenledningsområde löser vattenfrågan, och har man intet fordon för den nya bilvägen, går det passbåt 4 gånger om dagen till Saltsjöbaden och buss till den 3 1/2 kilometer bort belägna Ingarö kyrka.

TJÄLLMORA-

tomterna på Ingarölandet

visas i morgon söndag. Tåg från Stadsgården kl. 11.
varvid motorbåt avgår från Dalaröbryggan.

Vidare upplysningar per telefon namnrop

AKTIEBOLAGET TOMTCENTRALEN

Kungsgatan 6.

